www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Identifying the components of an international university and presenting an appropriate model for the Iranian higher education system from the experts' point of view: a mixed study

Mehdi Sharifi [1], Fariba Karimi [1]*, Narges Saeidian Khorasgani3[1]

[1] *Faculty of Educational Sciences and Psychology, Isf.C, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.*

**Corresponding author: Fariba Karimi, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Isf.C, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.*
E-mail: faribakarimi2005@yahoo.com

Article Info

Keywords:

Higher Education, Internationalization, International University, International Students.

Abstract

Introduction: Internationalization as a concept and strategic agenda is a relatively new, broad, and varied phenomenon in tertiary education**.** This study aimed to identify the components of an international university and present a suitable model for the Iranian higher education system.

Methods: This research was conducted with a mixed exploratory approach. The statistical population of the qualitative section was the experts and professors of the country's universities in the field of international universities, 15 of whom were selected according to the principle of theoretical saturation with the purposeful sampling method. The statistical population of the quantitative part was the faculty members of the universities in 1399-1400, and 235 people were selected as a sample using the available method. The tools of data collection in the qualitative part were semi-structured interviews and document review in this field, and in the quantitative part, a researcher-made questionnaire based on the data of the qualitative part with 90 items. After categorizing the initial questions, their content validity was done using two qualitative methods (10 experts) and quantitative (checking the agreement level of each question using the CVR content validity coefficient). Using the Holstein coefficient, the reliability of the questionnaire was estimated at 0.97.

Results: Data analysis with thematic analysis method with inductive approach showed that the variables of international university with two components, organization with six components and educational-research with four components are the main factors of international university development.

Conclusions: According to the identified themes, the proposed model for the development of the international university provides a framework for higher education decision makers and policy makers who can use the capacities and capabilities of this model in a targeted and appropriate manner in order to strengthen and develop the international university.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۸، شماره ۴، ۱۴۰۴
صفحات: ۱۱۲-۱۰۲

شناسایی مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی و ارایه الگوی مناسب برای نظام آموزش- عالی ایران از نظر صاحب‌نظران: یک مطالعه ترکیبی

مهدی شریفی[۱]، فریبا کریمی[۱]*، نرگس سعیدیان خوراسگانی[۱]

[۱] دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

* نویسنده مسوول: فریبا کریمی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.
ایمیل: Faribakarimi2005@yahoo.com

چکیده

مقدمه: بین‌المللی شدن به عنوان یک مفهوم استراتژیک، پدیده ای نسبتاً جدید، گسترده و متنوع در آموزش عالی است. هدف از مطالعه حاضر، شناسایی مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی و ارائه مدل مناسب برای نظام آموزش عالی ایران بود.

روش‌ها: این پژوهش با رویکرد آمیخته اکتشافی انجام شد. جامعه آماری بخش کیفی، متخصصان و اساتید دانشگاه‌های کشور در حوزه دانشگاه بین‌المللی بودند که ۱۵ نفر طبق اصل اشباع نظری با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. جامعه آماری بخش کمی، ۲۳۵ نفر از اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها بودند که با استفاده از روش در دسترس به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و بررسی اسناد موجود در این زمینه و در بخش کمی پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته مبتنی بر داده‌های بخش کیفی با ۹۰ گویه بود. پس از دسته‌بندی سؤالات اولیه، روایی محتوایی آنها به دو روش کیفی (۱۰ نفر از متخصصان) و کمی (بررسی میزان توافق هر سؤال با استفاده از ضریب روایی محتوایی(CVR) انجام شد. با استفاده از ضریب هولستی، پایایی پرسشنامه ۰/۹۷ برآورد گردید.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مضمون با رویکرد استقرایی نشان داد متغیرهای دانشگاه بین‌المللی با دو مؤلفه، سازمانی با شش مؤلفه و آموزشی- پژوهشی با چهار مؤلفه از عوامل اصلی توسعه دانشگاه بین¬المللی هستند.

نتیجه‌گیری: با توجه به مضامین شناسایی شده، الگوی پیشنهادی جهت توسعه دانشگاه بین‌المللی، چارچوبی را برای تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران آموزش عالی فراهم می‌آورد که بتوانند از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این مدل به صورت هدفمند و مناسب در راستای تقویت و توسعه دانشگاه بین‌المللی بهره گیرند.

واژگان کلیدی: آموزش عالی، بین‌المللی شدن، دانشگاه بین‌االمللی، دانشجویان بین‌المللی.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

مقدمه

در دنیای کنونی همراه با تحولات عمده‌ای که در حوزه‌های مختلف حیات بشری جهت توسعه و بالندگی جوامع روی داده است، تلاش‌های گسترده‌ای نیز جهت همگام شدن و رصد این تحولات در بسیاری از کشورهای جهان در حال انجام است [۱]. در این بین مؤسسات آموزش‌عالی (Higher Education Institutes) به عنوان ابزار عمده توسعه کشورها قلمداد می‌گردند؛ چراکه از یک سو نیروی انسانی مورد نیاز جامعه را تربیت می‌نمایند و از سوی دیگر موجبات گسترش علم و فناوری را فراهم می‌آورند [۲،۳،۴]. همگام با تحولات جوامع انسانی، ماهیت کار مراکز و مؤسسات آموزشی نیز دستخوش تغییر شده است و سازمان‌ها و بویژه مؤسسات آموزش‌عالی نیازمند این هستند که اهداف (Goals)، راهبردها (Strategies)، فرایند انجام کارها (Process) و حتی محیط کار (Workplace) خود را تعدیل نموده و در شرایطی تغییر دهند [۵]. دانشگاه‌ها امروزه با فشارهای روزافزونی در جهت توسعه شیوه‌های خلق و ارایه دانش در عرصه جهانی، جذب منابع مالی، رقابت‌پذیری بین‌المللی (International competitiveness) و مقبولیت جهانی روبه‌رو بوده و در تلاش‌اند تا هر چه بیشتر شرایط را برای انجام این تکلیف فراهم آورند [۷،۶]. این تغییرات تا حدود بسیار زیادی ناشی از پدیده جهانی شدن (Globalization) بوده است و با اینکه مؤسسات آموزش عالی از ابتدای شکل‌گیری جنبه‌های گوناگونی از جهانی شدن را با خود داشته‌اند، اما این مفهوم در چند دهه اخیر موجب ظهور شکلی نو از آموزش‌عالی و مفهومی جدید تحت عنوان "بین‌المللی شدن آموزش عالی" (Internationalization of Higher Education) گردیده است [۸]. طی ۲۵ سال گذشته، بین‌المللی سازی از یک موضوع حاشیه‌ای و جزیی به یک عامل جهانی و استراتژیک در آموزش‌عالی تبدیل شده است [۹] و موضوعی فراتر از اجرای بعد بین‌الملل در دانشگاه بوده و شامل تبادل فرهنگ و ارزش‌ها و تفاهم مشترک و احترام به تفاوت‌ها می‌باشد [۱۰،۱۱]. انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها (International Association of Universities) بین‌المللی شدن را به عنوان فرصتی برای ترویج تنوع فرهنگی، و تقویت فهم بین فرهنگی، احترام و تساهل در میان مردم می‌داند [۱۳،۱۲]. به‌زعم نایت، بین‌المللی شدن فرآیند ادغام ابعاد بین‌المللی و فرهنگی در تحقیق، تدریس و کارکردهای خدماتی آموزش‌عالی است. اما از یک سو، ایفای نقش بین‌المللی مستلزم تعامل و همکاری بین‌المللی در فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزشی و علمی برای مشارکت در تولید علم در جهان است [۱۴،۱۵،۱۶]. از سوی دیگر، عدم وجود فهم کلی و جامع در خصوص بین‌المللی شدن آموزش عالی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، به عنوان یک عامل مهم در عدم توسعه فراگیر این فرایند قلمداد می‌گردد [۱۷]. در گذشته هدف از ارتباط دانشگاهی، اقتباس و آشنایی با علم مدرن و محصولات و نتایج آن بود، اما امروزه دیگر نمی‌توان با روش‌های سنتی مرسوم در تربیت نیروی انسانی مولد، خلاق و توانا در بستر "جهان جهانی شده" رقابت نمود [۱۹،۱۸]. در برهه کنونی آموزش عالی، ناگزیر است که فاصله خود را با نظام‌های آموزشی جهان کمتر نموده تا امکان بیشتر برای تعامل و مبادله (Interaction and exchange) با آنها را بدست آورند[۲۱،۲۰].

پژوهش‌های داخلی و خارجی درباره دانشگاه بین‌المللی و مؤلفه‌های آن انجام شده است، اما پژوهشی که به صورت یکپارچه به شناسایی مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی در آموزش عالی کشور بپردازد، یافت نشد که در ادامه نتایج مهمترین پژوهش‌ها گزارش می‌شود. فتحی واجارگاه [۲۲] در بررسی موانع (Obstacles) بین‌المللی سازی برنامه درسی دانشگاه‌ها در دانشگاه شهید بهشتی نشان دادند که اعضای هیئت علمی عوامل فرهنگی، انسانی، سیاسی، ساختاری، تجهیزاتی، محتوایی و روش تدریس را به عنوان موانع بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی می‌دانند. در پژوهشی دیگر بهجتی اردکانی [۲۳] به مقایسه برنامه‌های بین المللی‌سازی آموزش‌عالی در سه کشور منتخب آمریکا، استرالیا و کانادا پرداخته و نتایج مطالعه آنان نشان داد که توجه به آموزش و توسعه حرفه‌ای اساتید و اعضای هیات علمی یک فعالیت عمده و اجتناب‌ناپذیر در برنامه‌های آنها است. فشالنج و بازرگان [۲۴] با بررسی چگونگی بین‌المللی شدن یک دانشگاه در کارکردهای آموزش، پژوهش و خدمات تخصصی، به این نتیجه رسیدند که باید جهت توسعه بعد بین‌المللی کارکردهای اصلی آموزش، پژوهش و خدمات دانشگاه اقدامات همه جانبه‌ای انجام گیرد. کلو و ساسو [۲۵]، دانگ و چاو [۲۶]، بس‌گل [۲۷] و ماتیو و آیدینلی [۲۸] در پژوهشی‌های خود به این نتیجه رسیدند که ابتکارات خاص مانند شعب دانشگاهی (University

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

Branches) در سایر نقاط دنیا، برنامه‌های همکاری بین دانشگاه‌های مطرح، برنامه‌هایی برای دانشجویان بین‌المللی، مدارک بین‌المللی انگلیسی، و همچنین خلق سیستم‌های ارزیابی و تضمین کیفیت (Evaluation and Quality Assurance Systems) خدمات ارایه شده به مشتریان آموزش‌عالی به عنوان بخشی از بین‌المللی شدن دانشگاه مطرح می‌شود. بین‌المللی شدن آموزش‌عالی در فضای بین-المللی، یکی از مهم‌ترین پیشران‌های تاثیرگذار بر آینده دانشگاه در ایران می‌باشد. از یک سو، برای نظام آموزش‌عالی کشور امکان‌پذیر نیست که در بلندمدت به طور کامل خود را از تأثیرات جهانی شدن حفظ کند و دیر یا زود باید خود را برای مواجهه با این پدیده مهیا کند [۲۹]. از سوی دیگر، با توجه به قابلیت‌ها و نیازها، باید، بتدریج مفهوم جامع‌تری از ارتباطات دانشگاهی بوجود آید و انواع همکاری‌های دانشگاهی نظیر مبادله دانشجو، توسعه بازارها و موقعیت-های مبادله کالاهای علمی و فکری، افزایش معاهدات همکاری دانشگاهی بین‌المللی و... به منزله پاره‌های مغفول مانده یا کمتر توسعه یافته در سیاست ارتباطات علمی بین-الملل دانشگاه‌ها گنجانیده شود [۳۱]. در حال حاضر درآمد اقتصادی دانشگاه‌های ایران از بازار جهانی آموزش‌عالی (Global Higher Education Market) نزدیک به صفر است و کشور ایران در میان مقاصد دانشجویان بین-المللی، کشور شاخصی به حساب نمی‌آید. لذا با توجه به رشد چشمگیر پدیده بین‌المللی سازی دانشگاه‌ها در سرتاسر دنیا و همچنین ظرفیت بالقوه کشور در این راستا و بعلاوه در راستای تحقق اصل سی‌ام قانون اساسی، اهداف متعالی سندچشم‌انداز توسعه، برنامه‌های توسعه‌ای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، توجه به بین‌المللی نمودن دانشگاه‌ها امری اجتناب ناپذیر می‌نماید. با توجه به موارد بیان شده، آنچه که هدف اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد شناسایی مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی و اعتبارسنجی (Validation) آن از دیدگاه خبرگان می-باشد.

روش کار

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا آمیخته اکتشافی (Exploratory Mixed Method) بود. جامعه پژوهش در بخش کیفی متخصصان و اساتید دانشگاه‌های کشور در حوزه دانشگاه بین‌المللی در سال ۱۴۰۰ بودند که ۱۵ نفر طبق اصل اشباع نظری با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. معیارها و شروط لازم جهت ورود به مطالعه، به شرح ذیل انتخاب شد که دارا بودن یکی از دو شرط الزامی بود؛ تخصص علمی (افرادی که در زمینه دانشگاه بین‌المللی دانش کافی دارند، یعنی در این ارتباط به تألیف کتاب یا مقاله اقدام نموده‌اند، یا اینکه در این زمینه دارای تحصیلات آکادمیک باشند) و تجربه عملی. جامعه آماری در بخش کمی، کلیه اعضای هیأت علمی تمام‌وقت در رشته علوم تربیتی واحدهای دانشگاه-های آزاد و دولتی در ۳۱ استان کشور بود. شرط انتخاب دانشگاه‌های مذکور معیارهای ذیل بود: ۱- نسبت به دیگر دانشگاه‌ها از جامعیت بیشتری برخوردار باشند ۲- دارای دانشجویان بین‌المللی بوده و یا در تدارک سازوکارهای مناسب جهت توسعه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها باشند. بر این اساس تعداد ۱۵ دانشگاه (۹ دانشگاه دولتی و ۶ واحد دانشگاه آزاد اسلامی) شناسایی گردید. حجم کل جامعه آماری در بخش کمی برابر با ۲۳۵ نفر تعیین شد. نمونه-گیری در بخش کمّی به روش سرشماری انجام گرفت.

روش اجرای پژوهش بدین صورت بود که برای گردآوری داده‌ها در بخش کیفی از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و بررسی اسناد موجود در این زمینه (کتاب، مقاله، پایان‌نامه-های داخلی و خارجی) استفاده شد. مصاحبه‌ها با یک سوال کلی در مورد ویژگی‌های دانشگاه بین‌المللی مطرح گردید و در مواقع لزوم از سؤالات کاوشگرانه استفاده شد. میانگین مدت مصاحبه‌ها ۴۵ دقیقه بود. در بخش کیفی ابتدا از میان خبرگانی که پژوهشگران نسبت به آنها شناخت داشتند، تعدادی پس از احراز ملاک‌های ورود به مطالعه انتخاب و سپس با استفاده از روش گلوله برفی از آنها خواسته شد تا سایر متخصصان این حوزه را معرفی نمایند. برای انجام دادن مصاحبه، پژوهشگر راهنمایی تدوین کرد که ضمن توضیح مختصر اهمیت دانشگاه بین‌المللی و اهمیت دیدگاه های مصاحبه شونده به او اطمینان داده شد که هویتش مخفی خواهد ماند. این راهنما در اختیار مصاحبه شونده قرار گرفت و زمان مصاحبه تعیین شد. از مصاحبه شونده‌ها خواسته شد دیدگاه خود را درباره شناسایی مولفه‌های دانشگاه بین‌المللی بیان کنند و مصاحبه ها ضبط شدند و پژوهشگر ضمن اختصاص یک کد به هر مصاحبه، محتوای آن را مکتوب کرد. بنابراین مصاحبه و انتخاب مصاحبه شونده‌ها تا جایی ادامه یافت که کفایت و اشباع داده‌ها صورت گرفت. در نهایت با ۱۵ مصاحبه اشباع نظری حاصل

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

شد.. در بخش کمی نیز با توجه به اینکه تعداد افراد جامعه با نمونه مورد نظر یکسان بود از روش سرشماری استفاده شد. لازم به ذکر است که شناسایی مفهوم مورد مطالعه در متن به روش استقرایی انجام پذیرفته است. پس از جمع آوری داده ها از طریق مصاحبه و کتابخانه ای، کدگذاری و دسته بندی داده‌ها انجام شد. برای مشخص شدن روایی محتوایی از نظر متخصصان در مورد میزان توافق محتوای ابزار اندازه گیری با هدف پژوهش، استفاده شد. برای این منظور به دو روش کیفی (نظر ۱۰ نفر از متخصصان مدیریت آموزشی و علوم تربیتی) و کمی (بررسی میزان توافق هر سوال با استفاده از ضریب روایی محتوای) (CVR) انجام شد. در بررسی کیفی محتوا، پژوهشگر از متخصصان درخواست نمود تا بازخورد لازم را در ارتباط با ابزار ارائه دهند که بر اساس آن موارد اصلاح شدند. برای بررسی روایی محتوایی به شکل کمی، از ضریب نسبی روایی محتوایی استفاده گردید. برای تعیین این ضریب از متخصصان درخواست شد تا هرگویه را بر اساس طیف سه قسمتی"موافق"، "مخالف" و " اصلاح"بررسی نمایند. اگر مقدار محاسبه شده مطابق جدول ضریب توافق برای ۱۰ نفر از مقدار ۰/۶۲ در جدول بزرگتر باشد اعتبار محتوای آن گویه پذیرفته می‌شود. با توجه به محاسبه مقدار ضریب نسبی روایی محتوایی برای تک تک گویه ها، ۱۸ گویه به دلیل پایین‌تر بودن از مقدار ۰/۶۲، حذف گردیدند و در نهایت تعداد گویه ها از ۱۰۸ به ۹۰ گویه کاهش یافت. میزان پایایی با روش هولستی ۰/۹۷ محاسبه گردید که نشانگر پایایی مطلوب بود. در بخش کیفی، داده‌های به دست آمده، با استفاده از روش تحلیل مضمون در نرم‌افزار Nvivo کدگذاری شد. سپس کدهای تکراری و اضافی حذف و فرایند کاهش کدها تا جایی ادامه یافت که مؤلفه‌ها و طبقه گسترده‌تری به دست آمد و مؤلفه های کلی دانشگاه بین‌المللی شناسایی شد. در بخش کمی نیز داده‌ها با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی در نرم‌افزارهای SPSS 21 و AMOS تحلیل گردید و شاخص‌های برازش مدل به‌دست آمد.

نتایج

اطلاعات جمعیت‌شناسی مشارکت‌کنندگان بخش کیفی پژوهش (جنسیت، مدرک تحصیلی، مرتبه علمی) و کمی جنسیت و مدرک تحصیلی در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

نوع نمونه	ویژگی جمعیت‌شناختی	طبقه	فراوانی	درصد
بخش کیفی	جنسیت	زن	۷	۴۶/۶۷
		مرد	۸	۵۳/۳۳
	مدرک تحصیلی	دکتری	۱۵	۱۰۰
	مرتبه علمی	استادیار	۵	۳۳/۳۳
		دانشیار	۱۰	۶۶/۶۷
بخش کمی	جنسیت	زن	۹۹	۴۲/۱۳
		مرد	۱۳۶	۵۷/۸۷
	مدرک تحصیلی	دکتری	۲۳۵	۱۰۰

نتایج جدول ۱ نشان‌دهنده آن است که از مجموع ۱۵ نفر نمونه بخش کیفی، ۴۶/۶۷ درصد زن؛ ۱۰۰ درصد دارای مدرک دکتری؛۳۳/۳۳ درصد دارای مرتبه استادیار و ۶۶/۶۷ درصد دانشیار بودند. همچنین در بخش کمی از مجموع ۲۳۵ نفر، ۴۲/۱۳ درصد زن و ۸۷۵۷ درصد مرد بودند. کل نمونه آماری نیز دارای مدرک دکتری بودند. جدول شماره ۲ نتایج حاصل از مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی که بر اساس مصاحبه و مطالعه متون و اسناد و بر حسب مضامین سازمان دهنده و فراگیر طبقه‌بندی شده‌اند و همچنین میانگین و انحراف معیار هر یک را نشان می‌دهد.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

جدول ۲. توصیف مضامین پایه

مضامین پایه	شاخص			
	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
بیان واضح اهداف در ارتباط با فرایند بین‌المللی شدن	۸/۱۸	۱/۵۰	-۰/۷۸	۰/۴۸
هماهنگ‌سازی استراتژی‌های داخلی و فراملی موسسات	۷/۹۲	۱/۳۹	-۰/۵۶	۱/۰۶
شناسایی نقاط قوت و ضعف موسسات آموزش‌عالی جهت حرکت به سمت بین-المللی شدن	۳/۹۸	۰/۷۷	-۰/۸۰	۱/۰۹
توسعه آموزش‌عالی به صورت یک صنعت صادراتی	۷/۶۸	۱/۷۲	-۰/۹۸	۱/۲۳
توسعه حمایت مالی، تسهیلات و خدمات رفاهی	۲۳/۶۷	۴/۳۳	-۱/۱۱	۱/۰۶
تقویت زبان انگلیسی در بین اساتید و دانشجویان	۸/۳۵	۱/۷۸	-۱/۴۲	۱/۱۴
توسعه تسهیلات لازم در حوزه فناوری اطلاعات	۱۴/۲۹	۳/۷۱	-۰/۶۳	-۰/۱۵
تسهیل ورود و خروج محقق و دانشجوی خارجی	۱۱/۴۷	۲/۱۹	-۰/۹۳	۰/۸۲
تسهیل و گسترش استخدام استادان بین‌المللی	۶/۸۱	۲/۱۳	-۰/۵۸	-۰/۳۵
ایجاد سیستم بازاریابی آموزش‌عالی	۷/۳۱	۱/۸۴	-۰/۴۳	-۰/۳۳
سیستم اطلاع‌رسانی جامع	۱۰/۷۴	۲/۴۵	-۰/۳۷	-۰/۲۰
فهم زبان و فرهنگ دانشجوی خارجی	۱۶	۳/۱۳	-۱/۱۳	۰/۸۰
حمایت مالی مستمر از فرایند فراملی شدن دانشگاه	۱۳/۶۷	۲/۸۴	-۰/۱۵	-۰/۰۷
مقررات‌زدائی و دموکراتیک بودن ساختار دانشگاه	۱۱/۲۰	۲/۲۲	-۰/۴۱	۰/۰۵
آزادی عمل دانشگاه‌ها در جذب و گزینش دانشجو	۷/۸۲	۱/۶۴	-۰/۸۲	۱/۰۲
توسعه مهارت‌های و دانش کارکنان	۷/۹۹	۱/۶۱	-۰/۹۲	۱/۳۶
ترغیب کارکنان به حمایت از فرآیند بین‌المللی شدن	۷/۸۶	۱/۶۳	-۰/۷۴	۰/۷۰
توسعه فرهنگ بین‌المللی شدن در بین کارکنان	۸/۰۸	۱/۴۷	-۱/۰۲	۱/۲۳
تعهد مدیریت ارشد به بین‌المللی شدن دانشگاه	۱۶/۸۰	۳/۱۴	-۱/۴۶	۱/۵۷
بهبود مداوم کیفیت	۱۵/۸۷	۳/۰۳	-۱/۱۶	۲
برندسازی دانشگاه‌ها	۷/۴۹	۱/۴	-۰/۶۴	۰/۲۵
تبادل دانشجو با دانشگاه‌های سایر کشورها	۵/۹۲	۱/۸۳	۰/۱۵	-۰/۱۳
فعالیت‌های بین‌المللی دانشجویان	۶/۳۴	۱/۷۶	۰/۰۹	-۰/۳۲
تبادل استاد با دانشگاه‌های سایر کشورها	۷/۴۰	۱/۵۴	-۰/۳۰	-۰/۰۶
مشارکت در فعالیت‌های بین‌المللی	۲۹	۵/۶۹	-۰/۴۵	۰/۴۴
ارائه برنامه‌های درس بین‌المللی	۲۴/۴۸	۴/۶۶	-۰/۵۸	۰/۷۴
استفاده از شیوه‌های نوین یاددهی و یادگیری	۲۱/۳۹	۴/۷۳	-۰/۵۷	۰/۵۲
شرکت دانشگاه در رویدادهای بین‌المللی	۷/۱۷	۱/۷۶	-۰/۲۸	-۰/۰۴
همکاری بین‌دانشگاهی	۱۰/۴۶	۲/۶۱	-۰/۳۵	-۰/۴۳

جدول ۳. توصیف مضامین فراگیر و سازمان دهنده

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	شاخص			
		میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
مؤلفه‌های سازمانی	اهداف و چشم‌اندازها	۲۷/۷	۴/۴۴	-۰/۶۶	۱/۰۲
	زیرساخت	۱۱۲/۳۲	۱۷	-۱/۳۹	۱/۶۲
	ساختار سازمانی	۱۹/۰۳	۳/۴۹	-۰/۷۰	۰/۶۸

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

	منابع انسانی	۲۳/۹۲	۴/۱۱	-۱/۳۲	۱/۷۹
	مدیریت و رهبری	۱۶/۸۰	۳/۱۴	-۱/۴۶	۱/۵۷
	کیفیت	۲۳/۳۷	۴/۱۵	-۱/۱۶	۱/۱۸
مؤلفه‌های آموزشی – پژوهشی	دانشجو	۱۵/۵۱	۴/۱۵	۰/۱۶	-۰/۳۳
	اساتید	۳۶/۴۰	۶/۷۶	-۰/۴۸	۰/۵۳
	فرایند تدریس و یادگیری	۴۵/۸۷	۸/۱۶	-۰/۵۵	۱/۰۷
	همکاری‌های بین‌المللی	۱۷/۶۴	۴/۱۴	-۰/۳۶	-۰/۲۸

نتایج جدول ۲ و ۳ مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی شامل ۲۹ مضمون پایه، ۱۰ مضمون سازمان‌دهنده و ۲ مضمون فراگیر مؤلفه‌های سازمانی (اهداف و چشم‌اندازها، زیرساخت، ساختار سازمانی، منابع انسانی، مدیریت و رهبری، کیفیت) و مؤلفه‌های‌آموزشی- پژوهشی(دانشجو، اساتید، فرایند تدریس و یادگیری، همکاری‌های بین‌المللی) را نشان می-دهد.

برای بررسی اعتبار پرسشنامه مربوط به مضامین فراگیر سازمانی و مضامین آموزشی- پژوهشی دانشگاه بین‌المللی و مضامین سازمان‌دهنده و پایه آن از دو روش اعتبار محتوا و اعتبار سازه استفاده شد؛ اعتبار سازه ابزارها با استفاده از رویکرد تحلیل عاملی تأییدی و روش مدل‌سازی معادله ساختاری (SEM) انجام شد. در ادامه با استفاده از مدل عاملی مرتبه اول مضامین سازمان‌دهنده و پایه تحلیل شدند و سپس با استفاده از مدل عاملی مرتبه دوم مدل آموزش عالی بین‌المللی برای دانشگاه‌های ایران تحلیل شد که با اعتبار بالا تایید گردید. برآوردهای مربوط به این مدل شامل شاخص‌های کلی برازش و پارامترهای اصلی (بارهای عاملی این مضمون) در جدول ۴ و همچنین شکل ۱ گزارش شده است.

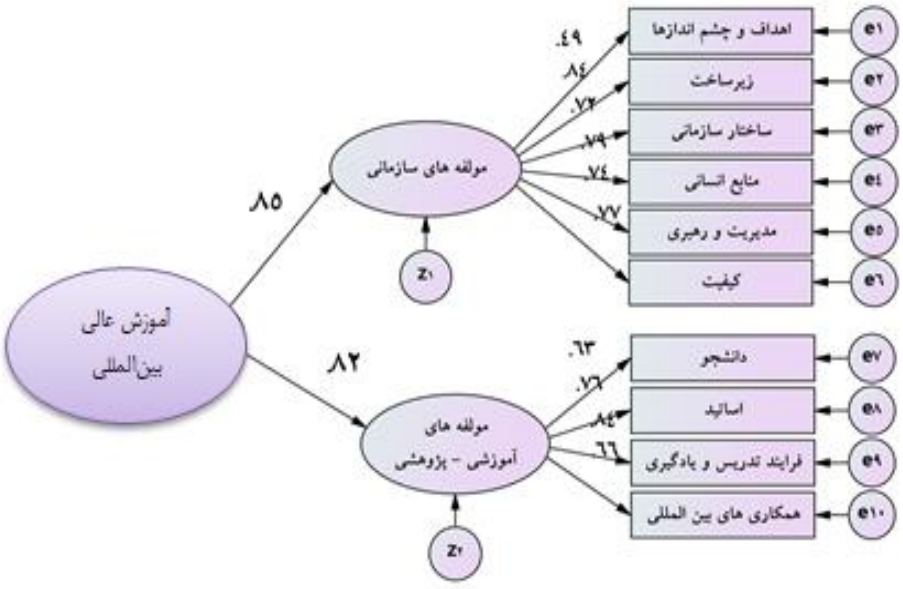

شکل ۱. مدل عاملی مرتبه دوم مفهوم آموزش عالی بین‌المللی

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

جدول ۴. شاخص‌های ارزیابی مدل عاملی مضامین سازمان‌دهنده

شاخص	کای اسکوئر نسبی	شاخص برازش تطبیقی	شاخص برازش تطبیقی مقتصد	ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد	هلتر
اهداف و چشم‌اندازها					
مقدار	۲/۲۹	۰/۹۸	۰/۵۶	۰/۰۷	۱۶۹
زیرساخت					
مقدار	۳/۳۱	۰/۹۲	۰/۵۲	۰/۰۸	۱۰۴
ساختار سازمانی					
مقدار	۲/۸۶	۰/۹۹	۰/۵۰	۰/۰۷	۲۰۱
منابع انسانی					
مقدار	۱/۲۷	۰/۹۹	۰/۵۰	۰/۰۳	۳۴۷
مدیریت و رهبری					
مقدار	۱/۲۴	۰/۹۹	۰/۵۰	۰/۰۳	۵۳۳
کیفیت					
مقدار	۲/۹۳	۰/۹۸	۰/۵۲	۰/۰۸	۱۴۶
دانشجو					
مقدار	۳/۱۷	۰/۹۸	۰/۵۰	۰/۰۸	۱۵۴
اساتید					
مقدار	۴/۴۲	۰/۹۱	۰/۶۶	۰/۰۸	۱۰۹
فرایند تدریس و یادگیری					
مقدار	۳/۲۳	۰/۹۱	۰/۶۳	۰/۰۷	۹۱
همکاری‌های بین‌المللی					
مقدار	۳/۳۸	۰/۹۹	۰/۵۰	۰/۰۷	۱۵۵

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی در مجموع بیانگر این است که برازش داده‌ها به مدل برقرار است. همه شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی با مد نظر قرار دادن مقادیر مطلوب مربوط به این شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل عاملی تمام مضامین سازمان‌دهنده دارند.

جدول ۵. شاخص‌های ارزیابی مدل عاملی مفهوم آموزش‌عالی بین المللی

شاخص	کای اسکوئر نسبی	شاخص برازش تطبیقی	شاخص برازش تطبیقی مقتصد	ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد	هلتر
مقدار	۳/۳۳	۰/۹۵	۰/۶۴	۰/۰۷	۱۴۶

بر اساس نتایج جدول ۵، شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی در مجموع بیانگر این است که برازش داده‌ها به مدل برقرار است. همه شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی با مد نظر قرار دادن مقادیر مطلوب مربوط به این شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل عاملی مفهوم آموزش‌عالی بین-المللی دارند. در ادامه بارهای عاملی مربوط به ابعاد و مضامین سازمان‌دهنده "آموزش‌عالی بین‌المللی" محاسبه گردید، نتایج نشان دهنده آن بود که همبستگی مفهوم" آموزش‌عالی بین‌المللی" با ابعاد و مضامین سازمان‌دهنده در حد بالا برآورد می‌شوند و در نتیجه ابزار سنجش از اعتبار عاملی برخوردار است. در ادامه جهت بررسی پایایی ابزار سنجش مضامین ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید. نتایج در جدول ۶ نشان داده شده است

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

جدول ۶. ضریب آلفای کرونباخ مضامین فراگیر و مضامین سازمان‌دهنده مفهوم دانشگاه بین‌المللی

مفهوم فراگیر	مقدار آلفا	مضامین سازمان دهنده	مقدار آلفا
مؤلفه‌های سازمانی	۰/۷۱	اهداف و چشم‌اندازها	۰/۸۹
		زیرساخت	۰/۹۳
		ساختار سازمانی	۰/۸۶
		منابع انسانی	۰/۸۹
		مدیریت و رهبری	۰/۹۰
		کیفیت	۰/۸۶
مؤلفه‌های آموزشی – پژوهشی	۰/۸۰	دانشجو	۰/۸۸
		اساتید	۰/۹۳
		فرایند تدریس و یادگیری	۰/۹۰
		همکاری‌های بین‌المللی	۰/۹۱

مقادیر مربوط به برآورد ضریب آلفای کرونباخ در جدول بالا نشان دهنده این است که همبستگی درونی مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده مربوط به مفاهیم اصلی پژوهش در حد بالا برآورد می‌شود، در نتیجه ابزار سنجش مربوط به این مفاهیم از دقت اندازه‌گیری کافی برخوردار و به عبارت دیگر پایا یا دارای قابلیت اعتماد است.

بحث

در این پژوهش تلاش شد تا مؤلفه‌های دانشگاه بین‌المللی به منظور ارائه‌ی مدل مناسب برای دانشگاه‌ها به شیوه آمیخته مورد الگوسازی قرار گیرد. بررسی و تحلیل داده‌های حاصل از بخش کیفی و کمی منجر به شناسایی دو مؤلفه اصلی شامل مؤلفه‌های سازمانی و مؤلفه‌های آموزشی-پژوهشی گردید. اولین یافته حاصل از پژوهش با رویکرد آمیخته منجر به شناسایی مؤلفه سازمانی با زیر مؤلفه‌های اهداف و چشم‌اندازها، زیرساخت، ساختار سازمانی، منابع انسانی، مدیریت و رهبری و کیفیت بود. یافته‌های مطالعه حاضر با مطالعات[۶،۹،۱۳،۱۷،۱۹،۲۴،۲۸،۲۹] همسو بود؛ چرا که از نظر آنها مؤلفه‌های سازمانی، جایگاه ویژه‌ای در توسعه دانشگاه بین‌المللی دارد و بدون آن توسعه دانشگاه امکان‌پذیر نمی‌نماید. قدم اول در فرایند بین‌المللی نمودن موسسه آموزشی این است که بین‌المللی شدن در سطح دانشگاه به صورت یک فرهنگ درآمده، و از جانب همه کارکنان ضروری به نظر برسد [۱۶]. اهداف و ماموریت‌های فرایند بین‌المللی شدن دانشگاه باید از قبل به طور مدون مشخص و بر اساس برنامه‌های کوتاه، میان و بلندمدت، استراتژی‌های لازم جهت عملیاتی نمودن فعالیت‌ها ارایه گردد، این امر نیز نیازمند توجه به شناسایی نقاط قوت و ضعف موسسات آموزش عالی جهت حرکت به سمت بین-المللی شدن، تمرکز بر نتایج قابل اندازه‌گیری و همچنین همسو بودن اهداف در نظر گرفته شده با اهداف اصلی موسسه آموزشی است. همچنین، توسعه فرایند بین‌المللی شدن آموزش‌عالی نیازمند ارایه زیرساخت پداگوژیکی و تغییر پارادایم یاددهی و یادگیری، تغییر از تمرکز بر یادگیری به جای تمرکز بر یاددهی، روش‌های نوین آموزش و ارزشیابی، ارایه زیرساخت فرهنگی، اجتماعی، تغییر نقش اجتماعی آموزش‌عالی، رواج فرهنگ پداگوژیکی جدید و استقلال و خودگردانی دانشجو به عنوان فرهنگ سازمانی غالب در محیط‌های یاددهی و یادگیری؛ زیرساخت اقتصادی چون درآمدزایی، پرهیز از بخشی نگری، آزادی عمل و اختیارات دانشگاه در ارتباط با استخدام و جذب اساتید، ارتباط بین بخش‌ها و واحدها، حذف مقررات سخت و پیچیده در فرآیند توسعه بین‌المللی شدن، جلوگیری از دخالت سیاسی دولت در امور دانشگاه؛ شرایط، منابع و امکانات لازم جهت توسعه آموزش‌عالی بین‌المللی چون ارائه تسهیلات رفاهی و اقامتی، منابع فنی چون احداث کتابخانه‌های دیجیتالی، راه اندازی شبکه‌های یادگیری از راه دور و... [۲۲]. اما نقطه قوت همه این فعالیت‌ها توجه به بحث کیفیت است، چرا که کیفیت با توجه به نیازهای

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

جامعه و مخاطب تعریف می‌شود. و این نیازها و تقاضاها همواره در حال تغییرند لذا لازم است جهت تطابق با آنها تمامی نظام‌ها به بهبود کیفیت خود بپردازند [۴،۵،۶].

دومین یافته حاصل از پژوهش با رویکرد کیفی و کمی [آمیخته] منجر به شناسایی مؤلفه آموزشی- پژوهشی با زیر مؤلفه‌های دانشجو، اساتید، فرایند تدریس و یادگیری و همکاری‌های بین‌المللی بود. نتایج این پژوهش با دانگ و چاو [۲۷]، تریلوکار و المسری [۳]، بلاک [۱۶]، آلتباخ و نایت [۲۶] و نایت [۲۵] همسو می‌باشد. بعد پژوهشی و آموزشی یقیناً یکی از مهمترین ابعاد در کمیت و کیفیت آموزش‌عالی بین‌المللی محسوب می‌شود. برگزاری همایش-ها، اجرای طرح‌های تحقیقاتی مشترک، راه اندازی نشریات بین‌المللی، از مهمترین فعالیت‌های پژوهشی در عرصه مبادلات علمی بین‌المللی محسوب می گردد. دانشگاه به عنوان یک سازمان اجتماعی دارای کارکردهای ویژه‌ای است که به آن ارزش و اعتبار خاصی بخشیده است. از مهمترین کارکردهای این نهاد می‌توان از کارکرد تولید، انتقال و نشر دانش نام برد کـه از میان سه کارکرد یادشده، تولید دانش، مهمترین کارکرد دانشگاه هاست. با توجه به فرامرزی بودن علم، پژوهش و دستاورهای علمی و پژوهشی، دانشگاه به مثابهٔ کانون تولید علم و تربیت کنندهٔ پژوهشگر، کانال فرامرزی بسیار مناسبی برای نزدیکی ملت ها و فرهنگ ها تلقی می‌شود. در عرصه بین‌المللی بعد آموزشی به فعالیت-های اولیه و مهم دانشگاه همچون اعزام دانشجو به خارج از کشور، جذب دانشجویان خارجی، اعطای فرصت مطالعاتی به اعضای هیئت علمی و دانشجویان، تبادل اساتید، مشارکت اساتید در فعالیت‌های علمی بین‌المللی، برنامه‌های درسی بین‌المللی، رشته‌های دانشگاهی مشترک، آزمون‌های بین‌المللی مشترک و... می‌پردازد. در عرصه همکاری‌های علمی ـ بین‌المللی، بعد اجرایی به مشارکت فعال در انجمن های علمی ـ بین‌المللی، بهره گیری از حمایت‌های مالی مجامع بین المللی، انعقاد و اجرای قراردادها و تفاهم نامه-های علمی، آموزشی و فنی، ایجاد شعبه‌های دانشگاهی در سایر کشورها می‌پردازد.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق تلاش شد تا با استفاده از منابع معتبر و استفاده از نظر متخصصان مدلی ارایه گردد که بتواند جهت توسعه دانشگاه بین‌المللی سودمند و راهگشا باشد. به طور کلی یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که مدل پیشنهادی از برازش مناسب برخوردار است. تحلیل عاملی اکتشافی دو عامل اصلی برای توسعه دانشگاه بین‌المللی شناسایی کرد. تحلیل عاملی تاییدی نیز بیانگر همسو بودن گویه‌ها با سازه نظری بود. مهم‌ترین نقطه قوت پژوهش حاضر ارایه مدل دانشگاه بین‌المللی برای دانشگاه‌های ایران است که در پژوهش‌های پیشین با این وسعت بدان پرداخته نشده است و امید است که با استفاده از این الگو بتوان زمینه جهت ورود به جامعه دانشگاهی جهانی و جذب دانشجویان خارجی و همچنین گسترش هر چه بیشتر همکاری‌های آموزشی- پژوهشی با دانشگاه‌های مطرح جهان فراهم آید. از محدودیت‌های این پژوهش نیز می‌توان به این نکته اشاره نمود که اعتبار این الگو فقط از دیدگاه متخصصان مورد ارزیابی قرار گرفته است و برای اطمینان بیشتر به آن لازم است که این الگو به لحاظ تجربی نیز مورد بررسی قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

شرکت در این پژوهش کاملاً آزادانه و با رضایت شرکت-کنندگان صورت گرفت. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری مدیریت آموزشی با کد پایان‌نامه ۱۷۵۱۷۱۷۳۱۴۲ دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان است.

تضاد منافع

بین نویسندگان هیچ گونه تعارض در منافع وجود ندارد.

سپاس‌گزاری

پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) است، نویسندگان مطالعه حاضر از نمونه‌های پژوهش در بخش کیفی و نمونه‌های بخش کمی به جهت مشارکت قدردانی می‌نمایند.

سهم هر نویسنده

تمام نویسندگان در همه مراحل پژوهش نقش مؤثر و هر یک از مراحل تحقیق با همکاری یکدیگر انجام شده است.

منابع

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

1. Wagoner, B. International students' mobility and value added through internationalization of higher education. *Language and Intercultural Communication*. 2021; 21(5), 602-617.
2. Ahmad, S & Buchanan, F. Motivation factors in students decision to study at international branch campuses in Malaysia, *Studies in Higher Education*. 2017; 42:4, 651-668.
3. Li J, Eryong X. New directions towards internationalization of higher education in China during post-COVID 19: A systematic literature review. *Educational Philosophy and Theory*. 2022; 12 (6):812-21.
4. Salih AA, Omar LI. Globalized English and users' intercultural awareness: Implications for internationalization of higher education. Citizenship, *Social and Economics Education*. 2021; 20(3):181-96.
5. De Wit, H. Internationalization of higher education. *Journal of International Students*. 2020; 10(1), 1-9.
6. De Wit, H., & Altbach, P. G. Internationalization in higher education: global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*. 2021; 5(1), 28-46.
7. Aydinli, E., & Mathews, J. Searching for larger status in global politics: Internationalization of higher education. *Journal of Studies in International Education*. 2021; 25(3), 247-265.
8. Huang, F., Crăciun, D., & de Wit, H. Internationalization of higher education in a post-pandemic world: Challenges and responses. *Higher Education Quarterly*. 2022; 76(2), 203-212.
9. De Wit H, Altbach PG. Internationalization in higher education: global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*. 2021; 25(1):28-46.
10. Hung, N., Yen, L. Towards Sustainable Internationalization of Higher Education: Innovative Marketing Strategies for International Student Recruitment. *Sustainability*. 2022;14(14):8522.
11. Feifei, L. Construction of international student satisfaction model under the internationalization of higher education: New normal perspective. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*. 2021; 12(11), 6084-6098.
12. Jon, J. E & Yoo, S. S. Internationalization of higher education in Korea: policy trends toward the pursuit of the SDGs. *International journal of comparative education and development*. 2021; 6(13), 56-68.
13. Noor Saazai, M, Yunus, M. Research on international students in traditional host countries and Malaysia, *Procardia - Social and Behavioral Sciences*. 2013; 90 (6):488 – 496.
14. Ryu, J. H., & Nguyen, A. T. Internationalization of higher education in Vietnam: current situations, policies, and challenges. *International Journal of Comparative Education and Development*. 2021; 37 (7):231 – 245.
15. Strotmann, B., & Kunschak, C. Toward the internationalization of higher education. *Language and Intercultural Communication*, 2021; 14 (3): 1-20.
16. Block, D. Internationalization policies and practices in European universities. *The Language Learning Journal*. 2016; 44 (3): 272-275.
17. Jampaklay, A., Penboon, B., & Lucktong, A. Internationalization of higher education in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 2022; 43(1), 183-193.
18. Jiang, X. Internationalization of Higher Education under the Belt and Road Initiatives: A systematic literature review. *Beijing International Review of Education*. 2021; 3(1), 38-55.
19. Li, J., & Eryong, X. New directions towards internationalization of higher education in China during post-COVID 19: A systematic literature review. *Educational Philosophy and Theory*. 2022; 54(6), 812-821.
20. Tight, M. (2019). Globalization and internationalization as frameworks for higher education research, *Research Papers in Education*. 2019; 6 (4): 1-23.
21. Strielkowski, W., Grebennikova, V., Razinkina, E., & Rudenko, E. *Relationship between globalization and internationalization of higher education*. In E3S Web of Conferences (Vol. 301). 2021.
22. Fathi Vajargah, K., & Yemeni Sorkhabi M, Zare A. Investigating the International Barriers to Curricula of Universities and Higher Education Institutions from the Perspective of Faculty Members (Case of Shahid Beheshti University), *Quarterly Journal of Higher Education Planning*. 2009; 4 (6): 82-63.
23. Behjati Ardakani, F; Yarmohammadian, MH & Foroughi Abri, A, Fathi Vajargah, K. A comparative study of the internationalization of higher education curricula in several countries. *Research in Curriculum Planning*. 2011; 9 (33), 80-92.
24. Fashalang, A., & Bazargan, A. A study entitled How to internationalize a university in the functions of education. *Quarterly Journal of Management and Planning in Educational Systems*. 2013; 13 (4): 9-27.
25. Colò L, Saso L. Reimagining internationalization in higher education through the United Nations sustainable development goals for the betterment of society. *Journal of Studies in International Education*. 202; 25(4):388-406.
26. Duong, V. A., & Chua, C. S. English as a symbol of internationalization in higher education. *Higher Education Research & Development*. 2016; 35(4), 669-683.
27. Beşgül, Ö. *Translating norms from Europe to Turkey: Turkey in the Bologna Process*. 2017; Istanbul, Turkey.
28. Aydinli, E., & Mathews, J. Searching for Larger Status in Global Politics: Internationalization of Higher Education. *Journal of Studies in International Education*. 2020; 14 (5): 112-123.
29. Malekinia, E., Malekinia, Z., Feizi, S. Survey on Imperative Strategies for Iranian's Higher Education System in Globalization Age. *Strategic and macro policies*. 2018; 6 (24), 1-20.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]